25/03/2023

Καθεδρικός Ναός Ευαγγελισμού Θεοτόκου – Η Μητρόπολη της Αθήνας

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Ελλάδος

Στην καρδιά της Αθήνας, στην οδό Μητροπόλεως, στην ομώνυμη πλατεία, δεσπόζει ο καθεδρικός ναός της πόλης, που είναι αφιερωμένος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και αποτελεί ένα από τα πρώτα μεγάλα μνημεία της Αθήνας ως πρωτεύουσας.

- *Της Δέσποινας Σωτηρίου*

Άρχισε να οικοδομείται το 1842 και ολοκληρώθηκε με διακοπές λόγω οικονομικών προβλημάτων. Εγκαινιάσθηκε το 1862 και από τότε αποτέλεσε ορόσημο για την ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους, αφού φιλοξένησε όλες τις επίσημες τελετές.

(Ο ναός είναι αφιερωμένος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Λήψη από την πλατεία Συντάγματος το 1865. Φωτογράφος: Paul Baron des Granges)

Ο τύπος του ναού είναι σταυροειδής τρίκλιτη βασιλική με τρούλλο.

Το κόστος κατασκευής υπερέβη τον προϋπολογισμό. Η διαφορά καλύφθηκε μερικώς από την πώληση εκκλησιαστικής περιουσίας και από δωρεές, κυρίως του **βασιλιά Όθωνα** και του **ευεργέτη Σίνα** που ζούσε στη Βιέννη (Αυστρία). Σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, ο **Μητροπολιτικός Ναός των Αθηνών** επρόκειτο να ανεγερθεί στην οδό Πανεπιστημίου, δίπλα στη (μελλοντική) Ακαδημία και με βάση αυτό το δεδομένο, ο Δανός αρχιτέκτονας **Theophil Hansen** (1813-1891) είχε σχεδιάσει (το 1842) μια σύνθεση ρωμανογοτθικής έμπνευσης, αναμεμιγμένης με αναγεννησιακά και βυζαντινά στοιχεία.

Η περιοχή εκείνη απορρίφθηκε όμως από τον **Δήμο Αθηναίων**, κριθείσα «απόκεντρος και ερημική», και τελικώς αποφασίστηκε ο ναός να ανεγερθεί στην παλαιά πόλη, στη θέση του συγκροτήματος των μητροπολιτικών κτιρίων της Τουρκοκρατίας, τα οποία κατεδαφίστηκαν, με μόνη εξαίρεση τη **βυζαντινή εκκλησία της Γοργοεπηκόου**.

(Η Μητρόπολη Αθηνών το 1874. Δεξιά η βυζαντινή εκκλησία της Γοργοεπηκόου – Λεπτομέρεια φωτογραφίας του Pascal Sebah. Ταυτοποίηση: Δέσποινα Δρεπανιά)

Ο θεμέλιος λίθος

Ο θεμέλιος λίθος τέθηκε τα Χριστούγεννα του 1842, αλλά η οικοδομή (στην οποία χρησιμοποιήθηκαν υλικά 72 συνολικά κατεδαφισμένων Αθηναϊκών ναών) διακόπηκε την άνοιξη του 1843, ελλείψει πόρων. Μετά την αναχώρηση του **Hansen**, προκηρύχθηκε διαγωνισμός για την αναθεώρηση των αρχικών σχεδίων (το 1846), που κέρδισε ο αρχιτέκτονας **Δημήτριος Ζέζος** (εισηγητής μιας «ελληνο-βυζαντινής» ρυθμολογίας). Μετά τον θάνατο εκείνου (το 1857), η επίβλεψη του έργου πέρασε στον Γάλλο αρχιτέκτονα **François Boulanger** (που έδρασε στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 1845-1873, και στον οποίο οφείλονται πιθανότατα το τελικό επιστέγασμα των κωδωνοστασίων και το τελικό ύφος του τρούλου) και η διεύθυνση των εργασιών στον **Παναγιώτη Κάλκο** (1810-1878), ενώ η αγιογράφηση και η διακόσμηση ανατέθηκαν στους ζωγράφους **Σπ. Γιαλινά και Κωνσνταντίνο Φανέλλη**, αντίστοιχα.Τα γλυπτικά αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα κιονόκρανα και ο άμβωνας σχεδιάστηκαν από τον γλύπτη **Γεώργιο Φιτάλη**. Στο

εσωτερικό του ναού, σε μαρμάρινη λάρνακα, φυλάσσεται το σκήνωμα του εθνομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου Ε’, καθώς και της Αγίας Φιλοθέης της ΑθηναίαςΤα εγκαίνια της μητρόπολης έγιναν τον Μάϊο του 1862 και δαπανήθηκαν συνολικά 650.000 δραχμές (400.000 από εκποίηση εκκλησιαστικών οικοπέδων, 80.000 διέθεσε ο δήμος Αθηναίων, 20.000 ο Οθων, 10.000 ο Γεώργιος Σίνας, 86.000 ο υιός Σίμων Σίνας και τα υπόλοιπα από εράνους).

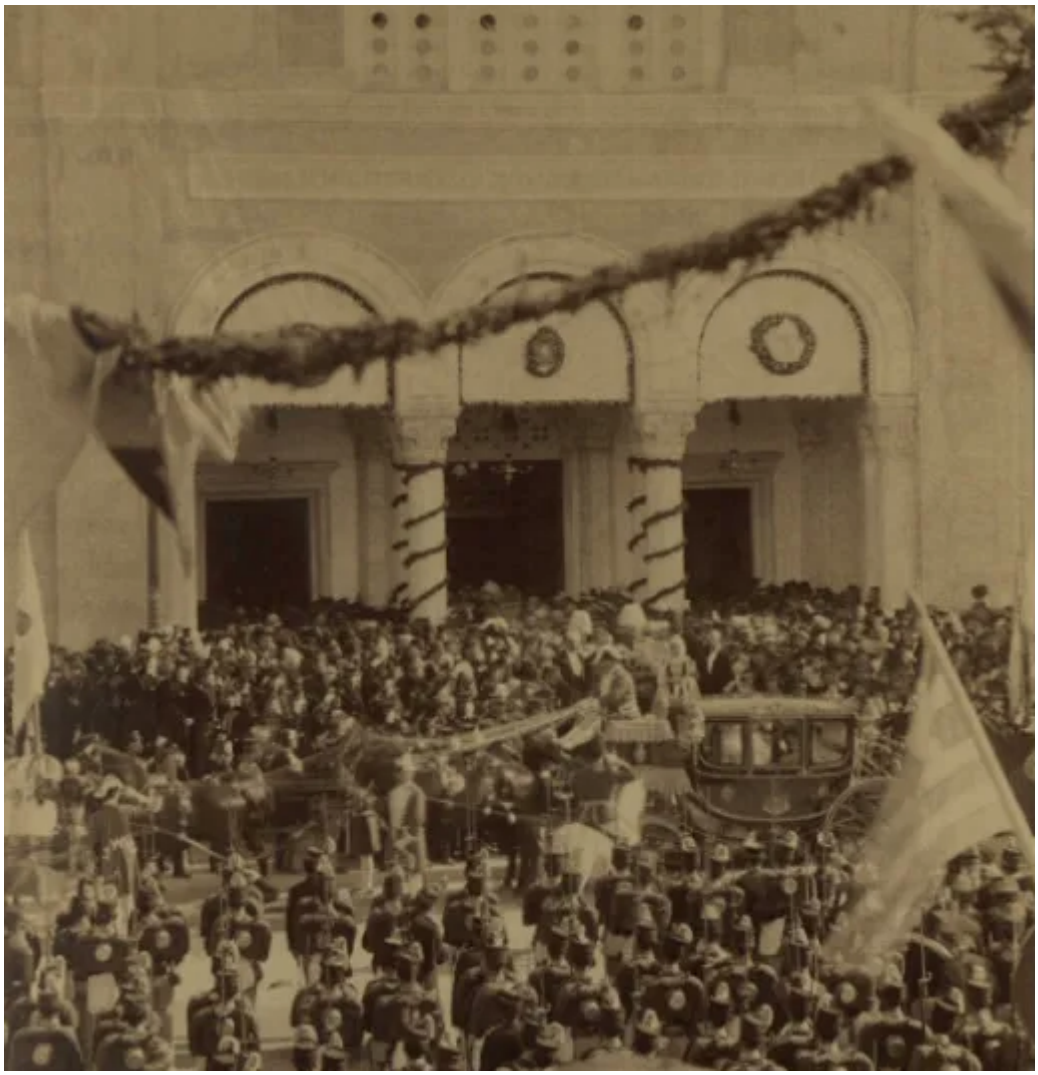

(Ο πρώτος βασιλικός γάμος που τελέστηκε στην Ελλάδα ήταν του διαδόχου Κωνσταντίνου με την πριγκίπισσα Σοφία. Η άμαξα των νεονύμφων μπροστά από την Μητρόπολη Αθηνών, 27 Οκτωβρίου 1889)

Μερικά χρόνια μετά την αποπεράτωσή του απετέλεσε το Μητροπολιτικό ναό της πρωτεύουσας του Ελληνικού κράτους, στην οποία έλαβαν μέρος πολλές σπουδαίες θρησκευτικές τελετές, όπως γάμοι και κηδείες βασιλέων, πρωθυπουργών και σημαινόντων προσώπων.

Στα περίπου 150 έτη ζωής, η **Μητρόπολη** υπέστη ρωγμές από τον σεισμό του Φεβρουαρίου 1981 και μία επίθεση το 1998. Από το σεισμό του 1999 προκλήθηκαν ζημιές στο εσωτερικό του ναού, οι οποίες έκτοτε περιόρισαν τις λειτουργικές δυνατότητες του ναού. Τα έργα επισκευής συνεχίζονται μέχρι και σήμερα.

Ο Ναός

Ο ναός είναι τρίκλιτη βασιλική με τρούλο και αποτελεί συνδυασμό του νεοκλασικού και του ελληνο-βυζαντινού αρχιτεκτονικού ρυθμού, γεγονός που οφείλεται στις μεταβολές των σχεδίων στην πορεία της κατασκευής του.

Στην τοιχοποιία του έχει χρησιμοποιηθεί αρχιτεκτονικό υλικό από 72 κατεδαφισμένους ναούς της Αθήνας και ο επιβλητικός τρούλος του είναι καλυμμένος εξωτερικά με φύλλα χαλκού. Η κεντρική του είσοδος τονίζεται με τοξοστοιχία που στηρίζεται σε κορινθιακούς κίονες και παραστάδες, ενώ τα δίδυμα κωδονοστάσια αποπνέουν επιρροές από τη ναοδομία της Δύσης.

Το εσωτερικό του ναού διακοσμείται με έργα γνωστών καλλιτεχνών του 19ου αιώνα. Η αγιογράφηση είναι των ζωγράφων **Σπυρίδωνα Γιαλλινά και Alexander Seitz**, η διακόσμηση του **Κωνσταντίνου Φανέλλη** από τη Σμύρνη, και τα γλυπτά του Τήνιου γλύπτη **Γεώργιου Φυτάλη**.

Σε υπόγεια κρύπτη στο εσωτερικό του ναού, σε μαρμάρινη λάρνακα φυλάσσεται το σκήνωμα του **Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄** και της **Αγίας Φιλοθέης της Αθηναίας**.